

СЛАВА УКРАЇНІ! ГЕРОЯМ СЛАВА!

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ ПРАВО

ЩОМІСЯЧНИЙ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 7'2024

(видається з 1994 року)

ISSN 2786-5517 (Online), ISSN 2409-1944 (Print)

<https://doi.org/10.37634/efp.2024.7>

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата з економічних і юридичних наук

Наказ Міністерства освіти і науки України від 02 липня 2020 р. № 886 (економічні науки).

Наказ Міністерства освіти і науки України від 24 вересня 2020 р. № 1188 (юридичні науки).

Рішення Аудиторської палати України від 21.12.2017 р. № 353/10 (облік та аудит).

Реєстраційне свідоцтво КВ № 21620-11520ПР від 12 жовтня 2015 р.

Журналу присвоєно міжнародний ідентифікаційний номер ISSN 2409-1944 та включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

Префікс doi журналу: 10.37634/efp.

Засновники:

Аудиторська фірма "Аналітик" спільно з Національною академією внутрішніх справ України

Статті обов'язково проходять

відбір, внутрішнє і зовнішнє рецензування

Рекомендовано до друку та до поширення через мережу Інтернет Вченою радою Національної академії внутрішніх справ України (Протокол № 7 від 19 липня 2024 р.). Повний

або частковий передрук матеріалів журналу допускається лише за згодою редакції.

Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. За зміст та достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Підписано до друку 31.07.2024

Формат 60×84/8

Наклад – 250 прим.

Адреса редакції: вул. Хрещатик, 44, м. Київ, 01001

Телефони: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Факс: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Сайт: www.efp.in.ua

Суб'єкт видавничої справи

© "Аналітик", 2024
© "Економіка. Фінанси. Право",
2024

Типографія: ТОВ "Міжнародний бізнес центр"

GLORY TO UKRAINE! GLORY TO THE HEROES!

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ECONOMICS FINANCES LAW

MONTHLY INFORMATIONAL AND ANALYTICAL JOURNAL

№ 7'2024

(issued from 1994)

ISSN 2786-5517 (Online), ISSN 2409-1944 (Print)

<https://doi.org/10.37634/efp.2024.7>

Journal is included in the list of scientific professional editions of Ukraine, which can be published results of dissertations for the degree of doctor and candidate (PhD).

Order of Ministry of Education and Science of Ukraine № 886 of July 02, 2020 (economic sciences).

Order of Ministry of Education and Science of Ukraine № 1188 on September 24, 2020 (legal sciences).

Order of Audit Chamber of Ukraine № 353/10 on December 21, 2017 (accounting and audit).

Registration Certificate – KV № 21620-11520PR on October 12, 2015.

Journal is awarded the international identification number ISSN 2409-1944 and included in the international Scientometrics base Index Copernicus.

Journal's DOI: 10.37634/efp.

Founders:

Audit firm "Analytik" jointly with the National Academy of Internal Affairs of Ukraine

The papers must pass

selection, internal and external review

Recommended for publication and dissemination through the Internet by the Academic Council of the National Academy of Internal Affairs of Ukraine (Protocol № 7 of July 19, 2024). Full or partial reprint of the materials

of the journal is allowed only with the consent of the editorial office.

The authors are responsible for the selection and presentation of the facts. The content and authenticity of the advertisement is the responsibility of the advertiser.

Signed for print 31.07.2024

Format 60×84/8

Publication – 250 copies

Address of the editorial office:

Khreshchatyk str., 44, Kyiv, 01001

Phones: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Fax: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Web: www.efp.in.ua

*The subject of
publishing*

© "Analytik", 2024
© "Economics. Finances. Law",
2024

Typography: LLC "International Business
Center"

РЕДКОЛЕГІЯ

Головний редактор

Валентина Левченко, д.е.н., член Ради нагляду за аудиторською діяльністю Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, директор ВПГО «Спілка аудиторів України» (Україна)

Шеф-редактор

Володимир Головач, к.ю.н., голова правління ПрАТ «Аудиторська фірма "Аналітик"»; Заслужений юрист України (Україна)

Заступник головного редактора

Тетяна Головач, д.е.н., професор, аудитор, заступник директора з наукової роботи Інституту аудиту (Україна)

Учасники редколегії

Антон Бойко, к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики, Сумський державний університет (Україна)

Олена Величко, к.е.н., доцент кафедри міжнародних фінансів, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (Україна)

Анатолій Герасимович, д.е.н., професор, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (Україна)

Тетяна Гільорме, д.е.н., доцент, начальник відділу міжнародних проєктів, професор кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

Любомира Кіндрацька, д.е.н., професор, професор кафедри податкового менеджменту та фінансового моніторингу, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (Україна)

Ірина Криштопа, д.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (Україна)

Юрій Манцевич, д.е.н., доцент, вчений секретар, Державне підприємство «Науково-дослідний і проєктний інститут містобудування» (Україна)

Олена Петрик, д.е.н., професор, завідувачка кафедри аудиту, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (Україна)

Петер Плавчин, доктор наук, проф. інж., ректор Академії Данубіус (Словацька Республіка)

Свєтліана Полякова, к.е.н., доцент кафедри фінансів та банківської справи, проректор з науково-педагогічної роботи (навчальний процес). Вищий навчальний заклад «Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка» (Україна)

Олена Попишняк, д.е.н., професор, професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка (Україна)

Юлія Слободяник, д.е.н., професор, професор кафедри аудиту, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (Україна)

Евангелос Сіскос, д.е.н., професор, Університет Західної Македонії (Ресія)

Сергій Ткаченко, д.е.н., професор, ректор, Вищий навчальний заклад "Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка»"; академік Академії економічних наук України (Україна)

Віктор Тринчук, к.е.н., доцент, професор кафедри фінансових ринків, Університет державної фіскальної служби України (Україна)

Людмила Чижєвська, д.е.н., професор, професор кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку, Державний університет «Житомирська політехніка» (Україна)

Гульнара Балгімбаєва, к.ю.н., зав. кафедри конституційного та міжнародного права, Карагандинський державний університет ім. Е.А. Букетова (Казхстан)

Олександр Бригінєв, д.ю.н., професор, Хмельницький університет управління та права ім. Леоніда Юзькова; член Союзу юристів України (Україна)

Віктор Василичук, д.ю.н., професор, професор кафедри оперативно-розшукової діяльності, Національна академія внутрішніх справ; Заслужений юрист України, полковник поліції (Україна)

Сергій Конstantinov, д.ю.н., професор, зав. кафедри адміністративної діяльності, Національна академія внутрішніх справ (Україна)

Ігор Озерський, д.ю.н., професор, професор кафедри цивільного та кримінального права і процесу, Чорноморський національний університет імені Петра Могили; академік Національної академії наук вищої освіти України (Україна)

Малгожата Скоржевська-Амберг, доктор філософії, адвокат, кафедра теорії, філософії та історії права, юридичний коледж, Університет Козмінського (Польща)

Юрій Фрицький, д.ю.н., професор, професор кафедри конституційного, адміністративного права та соціально-гуманітарних дисциплін, Інститут права та суспільних відносин Університету «Україна»; Заслужений юрист України. Член Центральної виборчої комісії (Україна)

Анатолій Яровий, к.ю.н., доцент; суддя у відставці; член міжнародної поліцейської асоціації (українська секція) (Україна)

Комітет консультантів і мовних редакторів

Марі-Франс Кенуй-Казаль, доктор філософії з гуманітарних наук (Франція)

Лєся Поповєцька-Демченко (Україна-Франція) – відповідальний редактор

Анна Туманян (Україна) – випусковий редактор

EDITORIAL BOARD

Editors-in-chief

Valentyna Levchenko, Doctor of Economics, member of the Supervisory Board for audit activity of the Authority public oversight for audit activity, Director of the All-Ukrainian Professional Non-Governmental Organization "Union of Auditors of Ukraine" (Ukraine)

Volodymyr Holovach, PhD in Legal Sciences, Head of the Board of the Audit Firm "Analytik"; Honored Lawyer of Ukraine (Ukraine)

Deputy Editor-in-Chief

Tetiana Holovach, Doctor of Economics, Professor, auditor, deputy director for scientific work of the Institute of Audit (Ukraine)

Members of the editorial board

Anton Boiko, PhD in Economics, Associate Professor of Economic Cybernetics department, Sumy State University (Ukraine)

Olena Velychko, PhD in Economics, Associate Professor of International Finances department, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (Ukraine)

Anatolii Herasymovych, Doctor of Economics, Professor, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (Ukraine)

Tetiana Hilorme, Doctor of Economics, Associate Professor, Head of the department of international projects, Professor of the Department of Economics, Entrepreneurship and Enterprise Management, Oles Honchar Dnipro National University (Ukraine)

Liubomyra Kindratska, Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Tax Management and Financial Monitoring, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (Ukraine)

Iryna Kryshstopa, Doctor of Economics, Professor, Professor of Accounting and Taxation department, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (Ukraine)

Yurii Mantsevych, Doctor of Economics, Associate Professor, Scientific Secretary, State Enterprise "Research and Design Institute of Urban Development" (Ukraine)

Olena Petryk, Doctor of Economics, Professor, Head of the auditing department, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (Ukraine)

Peter Plavcan, Dr.h.c., prof. Ing., Rector, Vysoka skola Danubius (Slovakia)

Yevheniia Poliakova, PhD in Economics, Associate Professor of Finances and Banking department, vice-rector for scientific and pedagogical work, Higher Educational Institution «International Technology University "Mykolaiv Polytechnic"» (Ukraine)

Olena Potyshniak, Doctor of Economics, Professor, Professor of the Organization of Production, Business and Management department, Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture (Ukraine)

Yuliia Slobodnyak, Doctor of Economics, Professor, Professor of the auditing department, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (Ukraine)

Evangelos Siskos, Doctor of Economics, Professor, University of Western Macedonia (Greece)

Serhii Tkachenko, Doctor of Economics, Professor, Rector, Higher Educational Institution «International Technology University "Mykolaiv Polytechnic"»; academician of Academy of Economic Sciences of Ukraine (Ukraine)

Viktor Trynchuk, PhD in Economics, Associate Professor, Professor of Financial Markets department, University of the State Fiscal Service of Ukraine (Ukraine)

Liudmyla Chyzhevska, Doctor of Economics, Professor, Professor of Information Systems in Management and Accounting department, State University "Zhytomyr Polytechnic" (Ukraine)

Gulnara Baigimbekova, PhD in Legal Sciences, Head of the constitutional and international law department, Karagandy State University named after E.A. Buketov (Kazakhstan)

Oleksandr Bryhinets, Doctor of Legal Sciences, Professor, Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law; member of the Union of Lawyers of Ukraine (Ukraine)

Viktor Vasylchuk, Doctor of Legal Sciences, Professor, Professor of the Operational and Investigating department, National Academy of Internal Affairs; Honored Lawyer of Ukraine, colonel of the Police (Ukraine)

Serhii Konstantinov, Doctor of Legal Sciences, Professor, Head of the Administrative Activity department, National Academy of Internal Affairs (Ukraine)

Ihor Ozerskyi, Doctor of Legal Sciences, Professor, Professor of the Civil and Criminal Law and Process department, Petro Mohyla Black Sea National University; academician of the National Academy of Sciences of Higher Education of Ukraine (Ukraine)

Malgorzata Skorzevska-Amberg, PhD, DSc, Theory, Philosophy and History of Law department, College of Law, Kozminski University (Poland)

Yurii Frytskyi, Doctor of Legal Sciences, Professor, Professor of the Constitutional, Administrative Law and Social and Humanitarian disciplines department, Law and Public Relations Institute of the "Ukraine" University; Honored Lawyer of Ukraine, member of the Central Election Commission (Ukraine)

Anatolii Yarovyi, PhD in Legal Sciences; retired judge; member of the International Police Association (Ukrainian section) (Ukraine)

Committee of consultants and language editors

Marie-France Quenouille (Cazals), PhD in Human Science (France)

Lesia Popovetska-Demchenko (Ukraine-France) – Managing editor

Anna Tumanian (Ukraine) – Issue Editor

ЗМІСТ

ЧЕРЕДНІЧЕНКО С.В. Інституціональні особливості функціонування економіки України в умовах воєнного стану	8
ДЄЄВА Н.Е., РАДЧЕНКО О.О. Економіко-правові механізми матеріально-технічного забезпечення закладів охорони здоров'я	12
МАНГУШЕВ В.С. Підходи в монетарній політиці НБУ для стримування інфляції та запобігання стрімкій девальвації гривні в умовах воєнного часу	18
ЯСКІВЕЦЬ О.М. Ділова активність і ризики торговельних підприємств: діалектика взаємозв'язку	23
КОЗЛОВА В.О., ПОЛЗІКОВА Г.В., ПЕЦЕНКО М.В. Фінансові механізми і тренди функціонування компаній з управління активами	28
ЗАДВОРНИХ С.С. Вплив та наслідки розвитку CBDC на монетарну політику	33
КОСОВА Т.Д., МЕХ Г.В., ГОРБАЧ Є.А. Механізми взаємодії банківських установ та авіаційних підприємств	37
ПРИХОДЧЕНКО О.Ю., ОСТРЯНИН С.О. Розроблення інформаційної системи керування обсягом випуску продукції виробничого підприємства з урахуванням попиту ...	42
КАТЕРНЯК О.В. Сутність та етапи розвитку електронного страхування в Україні	47
КЕРПАТЕНКО Ю.В. Фінансові стратегії розвитку військово-промислового комплексу в системі національної безпеки України	55
СЕМЕНЧА І.Є., КУРЯЧА Н.В., ГОРДЄЄВА-ГЕРАСИМОВА Л.Ю. Фріланс як додатковий заробіток: комерціалізація власних ідей та особливості діяльності	59
ЩЕРБАТЮК І.О., ЛІВАК А.П., БУРЯК Є.В. Ефективність нормативних змін в адміністративному праві під час війни	63
ПИРОГОВСЬКА В.О., СИЙПЛОКІ М.В., ОЛЕНЮК Д.О. Електронні слідчі дії: правові аспекти застосування цифрових технологій для збирання доказів	68
ПОЛЬОВА О.Л. Економічна сутність поняття "Виробничий процес у бджільництві" відповідно до вимог міжнародних стандартів обліку	73
ДАНИЛЬЧЕНКО В.С. Поняття, ознаки та види букмекерської діяльності	79
ВЛАДИЧИН У.В., ЛОБОЗИНСЬКА С.М., СКОМОРОВИЧ І.Г., ІРШАК О.С. Новітні тенденції розвитку маркетингових технологій в Україні	84
ГИЗИМЧУК С.С. Проблема ефективності кримінально-правової охорони сфери оподаткування в Україні	88
БРИГІНЕЦЬ О.О. Правові проблеми державного регулювання господарської діяльності в особливий період	91
ЧЕХУНОВА К.П. Концептуальний підхід до оцінювання економічного ефекту від впровадження цифрового економічного форензіку	94

ГОРОБЕЦЬ І.М. Поняття дискримінації, її форми та прояви відповідно до практики Європейського суду з прав людини	102
НЕСТЕРЕНКО В.Ю., КОВАЛЬ І.Б., БОЛОТОВА Т.М. Біржові операції в системі антикризового управління підприємством	106
КОВАЛЬ І.Б., НЕСТЕРЕНКО В.Ю., БОЛОТОВА Т.М. Біржові операції як інструмент підвищення рівня економічної безпеки підприємства	109
СИДОРЧУК А.А. Методологічні підходи до дослідження фінансової стійкості домогосподарств	112
КАЛУГІН В.І. Потенціал зовнішньоекономічної діяльності підприємства: сутність та структура	117
САЧУК Р.С. Бізнес-модель міжнародного консалтингу: основні характеристики та елементи	121
ІВАНЕЦЬ І.П. Загальнонаукові підходи до визначення принципів цивільного права ...	125
БАЗИК О.В. Мотивація персоналу у сфері управління підприємницькою діяльністю ...	129
ВОРОНКОВ К.А. Значення соціального середовища для досягнення ефективності правового регулювання конституційний правовідносин	132
СИТЕНКО Г.О. Теоретико-правові питання визначення цифрових валют як адміністративно-правового феномену	136
СЕМЕНОГ А.Ю., ТКАЧЕНКО Д.О. Оцінювання спроможності страховика вкладів у контексті впливу на стабільність фінансової системи	141
ЛАЗАРИШИНА І.Д. Проблеми адаптації управлінської звітності до інформаційних потреб системи економічної безпеки	146
БІЛЕЦЬКИЙ Є.В. Сучасні правові проблеми застосування контрзаходів як виду міжнародної відповідальності	149

Олена Леонідівна **ПОЛЬОВА**

д.е.н., професор, Вінницький національний аграрний університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7120-7944>

e-mail: olenapolova155@gmail.com

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ВИРОБНИЧИЙ ПРОЦЕС У БДЖІЛЬНИЦТВІ» ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ

У статті досліджено економічну сутність поняття «виробничий процес» з позиції категорії як вартісної характеристики. Адаптовано елементи базової моделі виробничого процесу: виробничі ресурси, технологічне середовище, продукт, до понятійного апарату міжнародних стандартів з урахуванням специфічних особливостей галузі бджільництва. Запропоновано визначення поняття «виробничий процес у бджільництві» відповідно до вимог МСБО 41 «Сільське господарство» та МСБО 2 «Запаси». Рекомендовано доповнити облік продукції бджільництва в господарствах, які складають фінансову звітність.

Ключові слова: виробничий процес, види продукції бджільництва, бухгалтерський облік, облік бджільництва, міжнародні стандарти обліку

ВСТУП

Глобалізація економіки вимагає адаптації національних стандартів обліку різних видів активів відповідно до всесвітньо визнаних принципів, сформульованих у Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку (МСБО). Особливу увагу для сільськогосподарських підприємств становить практичне застосування МСБО 41 «Сільське господарство», що стосується обліку біотрансформації біологічних активів та їх звітування в фінансовій звітності. Біологічна трансформація веде до результатів таких типів: біологічний актив змінюється завдяки збільшенню кількості тварини (рослини), дегенерація – зменшення кількості або погіршення якості тварини (рослини); відтворення – створення нових живих тварин або рослин; виробництво сільськогосподарської продукції. Суб'єкт господарювання повинен розкривати методи та суттєві припущення, що застосовуються у визначенні справедливої вартості кожної групи сільськогосподарської продукції на час збирання врожаю та кожної групи біологічних активів. Це сприятиме створенню порівняльних міжнародних фінансових документів та залученню інвесторів для подальшого розвитку сільського господарства.

МЕТА статті – дослідження економічної сутності поняття «виробничий процес» в галузі бджільництва з позиції понятійного апарату міжнародних стандартів обліку.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Стаття базується на працях вітчизняних вчених, МСБО, матеріалах періодичних видань. Застосовано методи аналізу та синтезу, порівняння та узагальнення, системний підхід тощо.

РЕЗУЛЬТАТИ

Сучасне бджільництво розвивається в умовах інтенсивного землеробства, прогресивних форм організації сільського господарства, тому вирішення завдань зі збільшення кількості бджолиних сімей, підвищення обпилувальної діяльності бджіл, збільшення виробництва меду, воску та інших продуктів бджільництва залежить від того наскільки правильно організований облік на підприємстві.

У наукових публікаціях висвітлювалися раціональні

пропозиції стосовно методики та організації обліку продукції бджільництва. Серед найбільш важливих слід відзначити праці Ф.Ф. Бутинця, Г.Г. Кірейцева, С.Ф. Разанова, В.П. Поліщука та ін. Дослідження поведінки витрат у бджільництві слід відзначити праці Л.П. Аверненко [1], Т.Г. Бондарева, О.Б. Немкович [2], Я.П. Іщенко, Н.В. Коваль, К.В. Бурко [6], Н.О. Козицька [7], Р. Рябенко та ін.

Оскільки галузь бджільництва є виробничо-біологічною системою, яка нерозривно пов'язана з природними ресурсами, науковий інтерес становить питання обліку використання виробничих біологічних ресурсів. Виробничий процес у галузі бджільництва можна розглядати як виробничо-біологічну систему, яка нерозривно пов'язана з природним середовищем. Отже, виробничий процес – це цілеспрямоване перетворення біологічного та природного ресурсу, праці, основних та оборотних засобів, на готовий заданої властивості продукт, придатний до споживання або подальшої переробки. Такий підхід у бджільництві ставиться вперше, а отже, необхідно зупинитися на особливості біологічного та природного ресурсу з урахуванням специфіки бджільництва.

Біологічний ресурс – це якісний стан сімей бджіл, відбиває силу бджолиної сім'ї або пасіки, що виражається кількістю бджіл у сім'ї або їхньою вагою (в одній вулиці 0,24 кг бджіл або 2400 шт. особин). Сила сім'ї бджіл (пасіки) протягом активного життєвого циклу (літній період) розвивається у часі, а отже, її можна розглянути як функцію часу $C = f(t)$. Земельний (природний) ресурс може являти цінність для бджільництва тільки за наявності на ньому квітучих медоносних рослин, що поставляють нектар (квітковий пилок), який виражається кількістю цукру (пилку) у розрахунку на один гектар. Нектарний (зокрема й пилковий) ресурс залежить від вегетаційного циклу рослин, а отже, його можна розглянути як функцію часу $HPП = OD$. На основі вищевикладеного життєвий цикл сімей бджіл (пасіки) може бути подано у вигляді функції $C = f(t)$ та нектарного ресурсу пасіки: $HPП = f(t)$ (рис. 1).

Визначаючи кількість вуличок, в яких знаходяться бджоли, мають на увазі, що вони займають увесь простір стільника зверху донизу. Найбільш точно число ву-

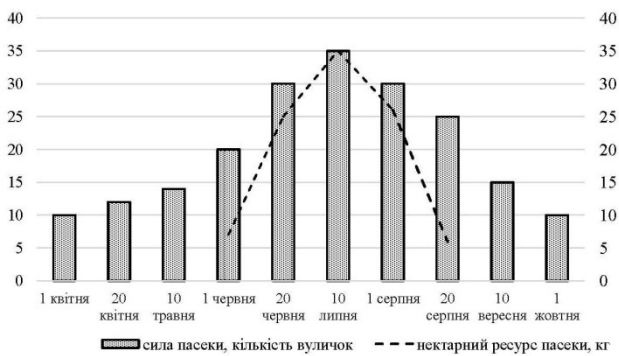

Рис. 1. Життєвий цикл біологічного і нектарного ресурсів пасіки (власні дослідження)

личок можна підрахувати рано вранці після відносно прохолодної ночі, коли всі бджоли, які знаходяться у вулику зосереджені на стільниках з розплодом і навколо нього. Весною сильною вважають сім'ю, яка займає 8-9 вуликів, середньою – 6-7 вуликів, слабкою – 4-5 вуликів. Сильна сім'я, яка має багато бджіл, збирає більше нектару і готує з нього більше меду. Але у збільшенні продуктивності бджолиних сімей має значення не тільки кількість, але і якість ви роцених бджіл [12].

На сьогодні основні категорії, такі як «біологічні активи», «біотрансформація», «сільськогосподарська продукція», оцінювання та облік яких регламентовано МСБО 41 «Сільське господарство» [9], або взагалі не знаходять застосування у вітчизняному законодавстві, або значно відрізняються від застосованих дефініцій своєю економічною сутністю, методиками визначення вартості та порядком відображення в обліку та звітності, що викликає необхідність вивченню основних понять галузі бджільництва – соціально, економічно та екологічно значущої галузі – з урахуванням особливостей функціонування виробничого процесу.

Виробничий процес слід визначити як сукупність ресурсів, необхідних для виробництва продукції, однак таке визначення розглядає дефініцію «виробничий процес» тільки з технологічної позиції як базову модель виду «виробничі ресурси → технологічний процес → продукт», та не розкриває сутність категорії, наділеної вартісною характеристикою. У процесі виробництва відбувається споживання ресурсів певного виду та кількості, а прийнята до обліку вартісна оцінка використаних ресурсів різного виду (матеріальних, фінансових, грошових, природних, трудових тощо) називається витратами. Організація обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції залежить від специфіки функціонування виробничого процесу. Тому з метою визначення економічної сутності поняття «виробничий процес у бджільництві» відповідно до вимог МСБО та виділення особливостей організації обліку виробничих витрат та калькулювання собівартості продукції доцільно виявити унікальні риси процесу виробництва, властиві бджільництву, шляхом аналітичного дослідження базової моделі виробничого процесу – виробничих ресурсів, технологічного процесу, продукції.

Первинною ланкою функціонування виробничого процесу є виробничі ресурси. Тлумачення терміну «виробничі ресурси» в економічній літературі неоднозначно і часто ґрунтується на перерахуванні складників, що не враховує відмітних ознак дефініції і не дає змоги розкрити економічну сутність поняття.

Ю.М. Карась розкриває сутність «виробничого процесу» в контексті забезпечення економічної стійкості аграрного підприємства та продовольчої безпеки держави [5]. В.М. Михайленко та Н.І. Черняк вказують, що виробничий потенціал доцільно розглядати як внутрішні можливості агропромислового комплексу (АПК) з виробництва продукції, що характеризуються наявністю, складом, якістю системно збалансованих на технологічній, інноваційній, інвестиційній, інформаційній і організаційній основі ресурсів і ефективністю їхнього використання [10]. Т.Є. Воронкова та А.Ю. Вовкодав стверджують, що подальший стратегічний розвиток підприємства і планування інших напрямів неможливий без діагностики виробничого потенціалу [3]. Л.М. Маршук зазначає, що виробничі ресурси – сукупність матеріальних, нематеріальних, трудових, фінансових ресурсів, зокрема здатність робітників підприємства ефективно використовувати названі ресурси для виконання місії, досягнення поточних та стратегічних цілей підприємства [8]. Погоджуємось, що земля є базовим фактором, оскільки є природною умовою сільськогосподарського виробництва і бере безпосередню участь у створенні продукту [13].

Виходячи з аналітичного огляду економічної літератури, слід виділити ідентифікаційні ознаки віднесення об'єктів до виробничих ресурсів та адаптувати їх до особливостей галузі бджільництва:

по-перше, однозначною особливістю виробничих ресурсів, зокрема й бджільництва, є їх функціонування в процесі виробництва з метою створення продукції;

по-друге, обов'язковою умовою виробництва продукції бджільництва є одночасна наявність ресурсів: бджолиних сімей, ентомофільних рослин, інвентарю, вуликів, зимівників та інших, тобто виробничі ресурси, взаємодіючи один з одним, функціонують разом і утворюють, систему органічно взаємозалежних елементів. Отже, «виробничі ресурси у бджільництві» – це система органічно взаємопов'язаних обов'язкових елементів, що спільно функціонують у процесі виробництва з метою створення продукції бджільництва.

До ресурсів, характерних для використання у виробничому процесі будь-якої галузі матеріального виробництва, зокрема й бджільництва, відносять: матеріальні ресурси (вулики, корми, ветеринарні препарати, пасічний інвентар тощо); фінансові ресурси (власні та позикові кошти, фінансові вкладення); трудові ресурси (управлінський персонал, допоміжні та обслуговуючі робітники); інформаційні ресурси (технічні умови, стандарти).

Ознаками виробничих процесів галузей АПК, зокрема бджільництва, є вагомість у виробничому процесі біологічних та природних ресурсів. У бджільництві задіяно: біологічні об'єкти – бджолині сім'ї; природний ресурс – земля, яка використовується не тільки як просторовий базис для розміщення бджолосімей, але й як засіб виробництва, застосування якого дає змогу вирощувати на орних землях ентомофільні рослини, які є кормовою базою для галузі. Універсальні для будь-якого процесу матеріального виробництва ресурси відображаються в бухгалтерському обліку у складі основних засобів, нематеріальних активів, запасів та грошових коштів, які як у вітчизняному законодавстві, так і в міжнародній практиці класифікуються на довгостро-

кові та короткострокові активи та не вимагають уніфікації.

Проблема адаптації до МСБО є у розумінні економічної сутності специфічних для бджільництва ресурсів – бджолиних сімей. З одного боку, згідно з Типовим планом рахунків бухгалтерського обліку інформація про наявність та рух бджолосімей відбивається на рахунку 11 «Тварини на вирощуванні та відгодівлі», що належать до категорії виробничих запасів, тобто бджолосім'ї трактується як запаси. Однак МСБО 41 «Сільське господарство» не застосовується до оцінювання запасів, якими володіють виробники продукції сільського та лісового господарства», тобто у міжнародній практиці обліку бджолосім'ї не визначають як запаси. З іншого боку, бджолині сім'ї – живі організми, а згідно з МСБО 41 «живуча тварина або рослина» слід класифікувати як біологічні активи – категорія, якої немає нині в обліковій практиці, і віднести до таких під час виконання таких умов:

- здатність активів до біотрансформації: вирощування, розмноження виробництво сільськогосподарської продукції. Так, протягом сезону бджільництва у бджолиній сім'ї відбуваються такі зміни: нарощування молодих бджіл, що веде до підвищення сили сім'ї, тобто зростання; безперервне відмирання бджіл, що зменшує чисельність населення вулика, тобто падіж; розмноження бджолосімей у результаті природного чи штучного роїння. Взаємодія бджолосімей та медоносів забезпечує виробництво сільськогосподарської продукції, такий як мед, віск, прополіс, бджолина отрута, бджоломатки тощо;

- управління змінами активів: управління сприяє біотрансформації шляхом створення сприятливих або, принаймні, стабільних умов, необхідних для здійснення цього процесу. Для управління біотрансформаціями в бджільництві є ціла низка методів впливу на бджолину родину. Зокрема, зменшення або збільшення об'єму гнізда, зміна його теплого режиму, наявність або нестача вільних осередків для кладки яєць у своїй сукупності наближають або віддаляють момент настання природного роїння, сприяють збільшенню чи зменшенню сили бджолосімей;

- оцінювання змін: однією зі звичайних функцій управління є оцінювання та контролювання якісних змін. Для визначення змін у силі бджолосімей бджолярі здійснюють регулярне зважування вуликів. Щоденний приріст ваги характеризує зростання і розвиток бджолиної сім'ї і показує величину взятка (сильний – 4 кг та більше; середній – 2–3 кг; слабкий до 1 кг).

Отже, бджолині сім'ї відповідають обов'язковим умовам, що передбачено МСБО, для визнання активів як біологічних. Тому з метою уніфікації поняття виробничого процесу бджільництва з вимогами міжнародної практики обліку слід бджолосім'ї враховувати як біологічний актив, що дасть змогу оцінювати бджолині сім'ї та формувати у поточному обліку та бухгалтерській звітності адаптовану до міжнародних стандартів інформацію. Так, відмітною ознакою процесу виробництва у бджільництві є споживання трудових, матеріальних, фінансових, природних та інформаційних ресурсів, які в обліку відображаються як витрати короткострокових та довгострокових активів, праці, необхідних для біологічних активів. Основною частиною виробничого

процесу є технологічний процес, який містить цілеспрямовані дії стосовно зміни виробничих ресурсів і має низку унікальних характеристик, які необхідно врахувати визначення економічної сутності виробничого процесу.

Виходячи з визначення бджільництва як «галузі сільського господарства, що займається розведенням, вмістом та використанням бджіл для отримання меду, воску та побічних продуктів (прополіс, маточне молочко, бджолина отрута та інших), а також для запилення ентомофільних рослин», до технологічного складника виробничого процесу бджільництва слід віднести процеси розведення, змісту та процес продукування, що включає і технологію запилення ентомофільних рослин, оскільки під продуктом трактується «результат економічної діяльності, що застосовується для позначення як товарів, так і послуг».

Реалізація технологічних процесів у бджільництві здійснюється бджолярами шляхом підтримки сприятливих умов (температурно-вологісного режиму, режиму годування, застосування протиросових прийомів тощо) для зростання, розведення бджолиних сімей та їхнього стабільного продукування. Водночас «процеси зростання, виродження, продукування та розмноження, внаслідок яких у біологічному активі відбуваються якісні чи кількісні зміни» відповідно до положень МСБО 41 трактується як біотрансформацію біологічних активів, а «створення сприятливих або, принаймні, стабільних умов», що необхідні для здійснення цього процесу, – керуванням біотрансформаціями [9]. Процес управління біотрансформаціями біологічних активів, що включає контроль за процесами зростання, виродження, продукування та розмноження бджолосімей, завершується «відділенням продукції від біологічного активу або припиненням життєдіяльності біологічного активу», що трактується в МСБО 41 як збір сільського сподарської продукції. В результаті дослідження практики впровадження положень П(С)БО 30 «Біологічні активи» [11] в сільськогосподарських підприємствах встановлено, що організація бухгалтерського обліку поточних біологічних активів тваринництва повинна відповідати таким умовам: простота застосування (зрозумілість), універсальність, повнота і достовірність висвітлення інформації, а також спрямування на зменшення витрат на організацію і ведення обліку.

В організації обліку поточних біологічних активів тваринництва враховують низку особливостей обліку, що визначаються сезонними умовами сільськогосподарського виробництва. Варто зауважити, що недосконалі методика обліку біологічних активів знижує рівень достовірності інформації, яка застосовується системою аналізу, і відповідно понижує якість управлінських рішень у менеджменті [2].

Здатністю бджолиних сімей і продуктів бджільництва акумулювати шкідливі для здоров'я людини речовини, що містяться в ентомофільних рослинах, що запилюються, викликає необхідність у проведенні додаткових заходів з очищення та доробки продукції, а також з переробки зібраної з біологічних активів сировини в готовий із заданими властивостями продукт. Процес подальшого доопрацювання (переробки) продукції здійснюється у пасивному (зимовому) періоді, який може мати різну тривалість залежно від багатьох факторів

(продуктивності праці, обсягів робіт, справності технічних засобів тощо) або здійснюватись за межами пасік.

Отже, у бджільництві слід виділити 2 етапи технологічного процесу: сільськогосподарський (до моменту збирання первинної продукції бджільництва) та промисловий (від моменту збирання первинної продукції бджільництва до моменту отримання вторинного продукту, доопрацьованого та переробленого), які розрізняються складом витрат та видами одержуваної продукції, що має бути враховано у створенні бухгалтерського обліку витрат і калькулювання собівартості товару.

У міжнародній практиці обліку зазначені етапи технологічного процесу бджільництва регламентовано різними стандартами. МСБО 41 застосовується в обліку сільськогосподарської продукції, тобто продукції, отриманої від біологічних активів тільки на момент її збору. Після збирання продукції застосовується МСБО 2 «Запаси». Тому наявність етапів робіт є специфічною рисою виробничого процесу бджільництва, що зумовлюють склад вироблених витрат та впливають на порядок їх обліку.

Результатом виробничого процесу є отримання готової продукції – продукту, процес виробництва якого повністю завершено. Особливістю готової продукції, що одержується у бджільництві, є її диференційованість за внутрішньогалузевими спеціалізаціями, що є специфічною рисою галузі для організації обліку витрат та калькулювання собівартості продукції. Кінцевим результатом діяльності господарств медової спеціалізації є виробництво продукції життєдіяльності бджіл (мед, віск, прополіс, маточне молочко тощо); господарств запилювальної спеціалізації – запилення сільськогосподарських культур; у господарствах медовозапильного напрямку основною продукцією є отримання продуктів життєдіяльності бджіл і запилення сільськогосподарських культур; підсумком роботи господарств з розведення бджіл є виведення бджоломаток та пакетів бджіл; за комплексного використання бджолосімей отримання продуктів життєдіяльності бджіл, розведення бджолосімей і бджоломаток поєднується з опиленням сільського сподарських культур. Продукція, що не є метою діяльності пасічника господарства, але отримана у процесі виробництва, відноситься до побічної: наприклад запилена площа сільгоспкультур у медовому бджільництві, мед, віск.

Для адаптації понятійного апарату виробничого процесу бджільництва до міжнародних вимог приведемо до відповідності поняття «продукт» з дефініцією МСБО 41, що регламентує облік у сільському господарстві. Відповідно до МСБО 41 «продукція, отримана від біологічних активів підприємства» трактується як сільськогосподарська продукція, тобто результатом процесу виробництва у бджільництві є отримання сільськогосподарської продукції, диференційованої за внутрішньогалузевою спеціалізацією.

Однак, крім сільськогосподарської продукції, у процесі виробництва в результаті природного розмноження материнської бджолоїної сім'ї можливе утворення нової бджолоїної сім'ї, яка не є метою виробничого процесу медової, медово-запилювальної та запилювальної спеціалізації бджільництва. Водночас нова бджолоїна сім'я є живим організмом, здатна до біотрансформації, яка піддається управлінню та контролю змін, – відповідає

критеріям визнання її біологічним активом, що передбачає відповідне оцінювання та відображення у звітності, відмінне від сільськогосподарської продукції. Тому нову бджолоїну сім'ю у бухгалтерському обліку господарств галузі бджільництва слід визнати додатковим біологічним активом.

Сукупність витрат виробничих ресурсів формує фактичну собівартість виробленої продукції. Собівартість видів продукції складається із сукупних витрат на утримання бджіл, номенклатуру статей яких можна подати у вигляді: оплата праці з нарахуванням єдиного соціального внеску; корми (цукор, мед, залишені бджолом на зимівлю); засоби захисту бджіл; малоцінний інвентар та інші матеріали; витрати на утримання та експлуатацію основних засобів; роботи і послуги; втрати від падежу; витрати на організацію виробництва і управління; інші витрати [4, 7]. Однак відповідно до МСБО 41, що регламентує сільськогосподарський етап виробничого процесу бджільництва, «продукція, одержана від біологічних активів підприємства, повинна оцінюватися за справедливою вартістю за вирахуванням витрат на продаж, що визначаються в момент отримання продукції», а не за фактичною собівартістю, необхідності формування якої у міжнародній практиці обліку немає.

Витрати, спожиті в технологічному середовищі біологічного етапу виробничого процесу, формують витрати звітного періоду, а витрати, що реалізуються в процесі доопрацювання (переробки) сільськогосподарської продукції, – її фактичну собівартість.

Водночас виражена сезонність бджільництва призводить до тимчасового розходження робочого періоду виробничого процесу, який триває від початку відкладання яєць маткою наприкінці лютого до закінчення зимового спокою, що у сумарному вираженні становить один рік, з календарним роком – звітним періодом з метою бухгалтерського обліку, що призводить лише до часткового списання витрат звітного періоду у бджільництві на собівартість виробленої продукції, а частина витрат, що залишилася, перетворюється на наступний цикл виробництва, тобто з'являється незавершене виробництво. У бджільництві незавершене виробництво входить у наступний цикл виробництва як виробництво і є вартістю меду, залишеного у вуликах як кормового запасу на осінньо-зимово-весняний період, тобто частина продукції, одержаної в результаті біологічної стадії виробництва та не пройшла промислове оброблення. Наявність незавершеного виробництва у бджільництві коригує витрати звітного періоду на вартість незавершеного виробництва на початок та кінець періоду.

В результаті виділення особливостей виробничого процесу у бджільництві та уніфікації базисних понять відповідно до МСБО запропоновано визначення дефініції «виробничий процес у бджільництві» з погляду бухгалтерського обліку як цілеспрямоване перетворення витрат короткострокових та довгострокових активів, праці, спожитих у процесі управління біотрансформаціями біологічних активів (бджолоїних сімей) та подальшого оброблення (переробки) первинної продукції бджільництва, у фактичну собівартість зібраної та доопрацьованої (переробленої) сільськогосподарської продукції (мед, віск, запилені площі ентомофільних)

рослин, бджолопакекти тощо) та додаткових біологічних активів (нові бджолині сім'ї), скориговану вартість незавершеного виробництва. Рекомендоване визначення розкриває сутність поняття «виробничий процес у бджільництві» з позиції бухгалтерського обліку як динамічної категорії, наділеної вартісною характеристикою ресурсів, витрачених у технологічному середовищі; і приводить понятійний апарат бджільництва відповідно до вимог МСБО.

ВИСНОВКИ

На підставі виведеного поняття «виробничий процес у бджільництві» для реалізації першого етапу плану уніфікації бухгалтерського обліку у бджільництві з МСБО запропонувати у обліково-аналітичній практиці:

– розробити та прийняти нормативно-правові акти стосовно розкриття економічної сутності та обліку біологічних активів, до яких у бджільництві слід віднести бджолині сім'ї із застосуванням методики їх оцінювання та відображення в обліку та звітності згідно з МСБО 41 «Сільське господарство»;

– визначити сільськогосподарський етап технологічного процесу бджільництва як управління біотрансформаціями біологічних активів, що підпадає під дію МСБО 41, а промисловий етап – як процес доопрацювання (оброблення) первинної продукції бджільництва, що регламентовано МСБО 2 «Запаси» або іншим стандартом;

– трактувати продукцію, зібрану з біологічних активів, як сільськогосподарську продукцію, що визначається у МСБО 41; віднести нову бджолину сім'ю до категорії додаткових біологічних активів із застосуванням методик оцінювання, обліку та відображення у звітності, що передбачено для біологічних активів. Внесення виправлень у трактування зазначених дефініцій, що визначаються у чинній нормативній базі, забезпечить відповідність понятійного апарату виробничого процесу бджільництва з вимогами міжнародних стандартів і надасть передумови для формування достовірної уніфікованої з МСБО обліково-аналітичної інформації та складання грамотної фінансової звітності.

Список використаних джерел

1. Аверненко Л.П. Калькулювання собівартості продукції бджільництва. URL: <http://magazine.faaaf.org.ua/>
2. Бондарева Т.Г., Немкович О.Б. Обліково-аналітичний аспект управління біологічними активами в сільськогосподарських підприємствах. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія «Економічні науки»*. 2018. Вип. 3 (83). С 19-29.
3. Воронкова Т.Є., Вовкодав А.Ю. Діагностика виробничого потенціалу підприємства. *Економічний простір*. 2020. № 160. С. 51-54.
4. Жученко Д.Б. Передумови ефективного функціонування галузі бджільництва. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2013. Вип. 83. С. 275 -282.
5. Карась Ю.М. Теоретичний зміст поняття «виробничий потенціал» аграрного підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 46. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2032/1961>
6. Коваль О.В., Бурко К.В. Напрями удосконалення управлінського обліку в бджільництві. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2022. № 1 (59). С. 121–135.
7. Козіцька Н.О. Особливості бухгалтерського обліку в бджільництві *Формування ринкової економіки*. 2015. № 33. С 569 – 576.
8. Маршук Л.М. Принципи формування фінансово-ресурсного потенціалу підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 18. С. 56-59.
9. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 41 «Сільське господарство» IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_027.
10. Михайленко В.М., Черняк Н.І. Моделі прийняття рішень в управлінні виробничим потенціалом агропромислового комплексу регіону. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: «Технічні науки»*. 2009, №1. С. 257-261.
11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»: наказ Міністерства фінансів України від 18.11.05 р. № 790. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
12. Рєпка В. Сильна – слабка сім'я. *Пасіка*. 2021. URL: <https://pasika.news/sylna-slabka-simya/>
13. Степаненко С.В. Ресурсний потенціал аграрних підприємств: елементи та особливості їх поєднання в сучасних умовах. *Ефективна економіка*. 2022. № 2 <https://openarchive.nure.ua/handle/document/24506>

References

1. Avernenco L.P. Calculation of the cost of beekeeping products. URL: <http://magazine.faaaf.org.ua/> (in Ukrainian).
2. Bondareva T.H., Nemkovych O.B. Accounting and analytical aspect of management of biological assets in agricultural enterprises. *Bulletin of the National University of Water Management and Nature Management. Series "Economic Sciences"*. 2018. Issue 3 (83). pp. 19-29. (in Ukrainian).
3. Voronkova T.Y., Vovkodav A.Yu. Diagnostics of the production potential of the enterprise. *Economic space*. 2020. No. 160. pp. 51-54. (in Ukrainian).
4. Zhuchenko D.B. Prerequisites for the effective functioning of the beekeeping industry. *Collection of scientific works of the Uman National University of Horticulture*. 2013. Issue 83. pp. 275 -282. (in Ukrainian).
5. Karas Y.M. The theoretical content of the concept of "production potential" of an agricultural enterprise. *Economy and society*. 2022. Issue 46. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2032/1961> (in Ukrainian).
6. Koval O.V., Burko K.V. Directions for improving management accounting in beekeeping. *Economics, finance, management: topical issues of science and practice*. 2022. No. 1 (59). pp. 121–135. (in Ukrainian).
7. Kozytzka N.O. Peculiarities of accounting in beekeeping. *Formation of a market economy*. 2015. No. 33. pp. 569 – 576. (in Ukrainian).
8. Marshuk L.M. Principles of formation of the financial and resource potential of the enterprise. *Scientific Bulletin of Kherson State University*. 2016. Issue 18. pp. 56-59. (in Ukrainian).
9. International Accounting Standard 41 "Agriculture" of the IASB; Standard, International document dated 01.01.2012. URL:

http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_027. (in Ukrainian).

10. Mikhailenko V.M., Chernyak N.I. Decision-making models in the management of the production potential of the agro-industrial complex of the region. *Bulletin of the Khmelnytskyi National University. Series: "Technical Sciences"*. 2009, No. 1. pp. 257-261. (in Ukrainian).

11. Provisions (standard) of accounting 30 "Biological assets": order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 11.18.05. No. 790. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>. (in Ukrainian).

12. Ryepka V. Strong - weak family. *Apiary*. 2021. URL: <https://pasika.news/sylna-slabka-simya/> (in Ukrainian).

13. Stepanenko S.V. Resource potential of agrarian enterprises: elements and features of their combination in modern conditions. *Efficient economy*. 2022. No. 2 <https://openarchive.nure.ua/handle/document/24506> (in Ukrainian).

Olena POLOVA

Doctor of Economics, Professor, Vinnytsia National Agrarian University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7120-7944>

e-mail: olenapolova155@gmail.com

**THE ECONOMIC ESSENCE OF THE CONCEPT "MANUFACTURING PROCESS IN BEEKEEPING"
ACCORDING TO THE REQUIREMENTS OF INTERNATIONAL ACCOUNTING STANDARDS**

The paper examines the economic essence of the concept of "production process" from the standpoint of the category as a value characteristic. The elements of the basic model of the production process - production resources, technological environment, product - were adapted to the conceptual apparatus of international standards, taking into account the specific features of the beekeeping industry. The definition of the concept of "production process in beekeeping" is proposed in accordance with the requirements of IAS 41 "Agriculture" and IAS 2 "Inventories". It has been established that bee colonies meet the mandatory conditions stipulated by IAS for recognizing assets as biological, therefore, in order to unify the concept of the production process of beekeeping with the requirements of international accounting practice, bee colonies should be considered as a biological asset, which will allow the evaluation of bee colonies and form information adapted to international standards in current accounting and accounting. However, according to IAS 41 "Agriculture", which relate to the agricultural stage of the beekeeping production process, "the output obtained from the biological assets of the enterprise should be valued at fair value less costs to sell, which are determined at the time of receipt products", and not at its actual cost price, which is not used in international accounting practice. It is recommended to supplement the accounting of beekeeping products in farms that prepare financial statements.

Keywords: *production process, types of beekeeping products, accounting, beekeeping accounting, international accounting standards*